

MỘT SỐ QUY LUẬT BIẾN ĐỔI NGỮ ÂM TRONG “TỪ ĐIỂN VIỆT-BỒ-LA” VÀ “PHÉP GIẢNG TÁM NGÀY”

Some laws of phonetic transformation in “Việt-Bồ-La Dictionary” (Dictionarium Annamiticum Lusitanum et Latinum) and “Phép giảng tám ngày” (Catechismvs in octo dies diuisus)

ThS. Nguyễn Tấn Khang

Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – ĐHQG TP.HCM

TÓM TẮT

Bài viết tập trung khảo sát trên các tài liệu còn lưu giữ tiếng Việt cổ là *Từ điển Việt-Bồ-La* và quyển *Phép giảng tám ngày*; đồng thời so sánh với tiếng Việt hiện đại nhằm chỉ ra các quy luật biến đổi ngữ âm của tiếng Việt từ thế kỷ XVII đến nay. Chúng tôi cũng có một số phát hiện, suy tư mang tính gợi mở cho các nghiên cứu tiếp theo.

Từ khóa: Alexandre de Rhodes, biến đổi ngữ âm, chữ Quốc ngữ, *Phép giảng tám ngày*, *Từ điển Việt-Bồ-La*

ABSTRACT

This study is conducted via close investigation of ancient written Vietnamese including *Việt-Bồ-La Dictionary* and “*Phép giảng tám ngày*” and detailed comparison with its current version in search of the transformation in Vietnamese phonetics from the 17th century to the present. The author’s implications and personal reflections are also included for further studies.

Keywords: Alexandre de Rhodes, *phonetic transformation*, *Official written system*, *Phép giảng tám ngày* (*Catechismvs in octo dies diuisus*), *Việt-Bồ-La Dictionary* (*Dictionarium Annamiticum Lusitanum et Latinum*)

1. Khái lược lịch sử tiếng Việt thế kỷ XVII

Trong lịch sử, tiếng Việt đã từng được ghi chép bằng chữ Hán và chữ Nôm. Đến thế kỷ XVII, do nhu cầu học tiếng để truyền giáo của các giáo sĩ, linh mục dòng Tên, người châu Âu mà tiếng Việt được ký âm dựa trên bảng chữ cái của nhóm ngôn ngữ Roman với nền tảng là ký tự Latin một cách công phu. Trong đó, Alexandre de Rhodes đã có công lớn trong việc góp phần sửa sang và hoàn chỉnh bộ chữ Quốc ngữ.

Thế kỷ XVII cũng đánh dấu hàng loạt các tác phẩm có giá trị trong việc xây dựng và định hình chữ Quốc ngữ của Alexandre de Rhodes như “*Từ điển Việt-Bồ-La*”, “*Ngữ pháp tiếng Việt*” và “*Phép giảng tám ngày* cho kẻ muốn chịu phép rửa tội mà beào đạo thánh Đức Chúa Bời” (*Phép giảng tám ngày* cho kẻ muốn chịu phép rửa tội mà vào đạo thánh Đức Chúa Trời).

“*Từ điển Việt-Bồ-La*” là cột mốc để gọi tên một thời điểm trong quá trình biến

đổi liên tục của thứ chữ ký âm. Chữ Quốc ngữ thực sự trở thành một công cụ ghi chép với đầy đủ khả năng ghi phụ âm đầu, phần vần và thanh điệu mặc dù thứ chữ ký âm ấy có nhiều điểm khác biệt so với chữ viết hiện đại. Ngày nay, khi nhìn về lịch sử chữ Quốc ngữ người ta coi thế kỷ XVII là thế kỷ ghi dấu một bước phát triển có hệ thống của chữ Quốc ngữ.

2. “Từ điển Việt-Bồ-La” và “Phép giảng tám ngày”

Sau khi kế thừa và hoàn chỉnh bộ chữ Quốc ngữ, Alexandre de Rhodes đã biên soạn cuốn “Từ điển Việt-Bồ-La” (Dictionarium Annamiticum Lusitanum et Latinum) và cuốn “Phép giảng tám ngày” (Catechismus in octo dies diuisus).

“Từ điển Việt-Bồ-La” có phần chính là phần từ vựng liệt kê 8.000 mục bằng chữ Quốc ngữ. Bổ túc thêm là phần phụ lục tóm tắt ngữ pháp tiếng Việt và cách thức phát âm đương thời. Ngoài giá trị lịch sử, cuốn từ điển này là mốc quan trọng trong việc định chế chữ Quốc ngữ, tức cách viết tiếng Việt bằng chữ Latin. Xét về góc độ ngôn ngữ thì cuốn từ điển đã diễn giảng vấn đề về tiếng An Nam hay tiếng Đàng Ngoài và có thể được xem như công trình đầu tiên khảo cứu về tiếng Việt.

“Phép giảng tám ngày” là sách truyền giáo song ngữ, gồm 319 trang, từng trang được in hai cột song song: tiếng Latin cột bên trái, tiếng Việt cột bên phải. Sách do Thánh Bộ Truyền bá Đức tin tài trợ và chủ trì việc in ấn tại xưởng in riêng của họ. Năm 1652, được Thánh bộ viện trợ cho một phụ tá người Trung Hoa đem sách từ Macao về Ý để in ấn. Cuốn “Phép giảng tám ngày” có thể được coi như tác phẩm văn xuôi đầu tiên viết bằng chữ Quốc ngữ, sử dụng tiếng nói bình dân hàng ngày của

người Việt Nam thế kỷ XVII.

Trong khuôn khổ bài viết này chúng tôi lấy “Từ điển Việt-Bồ-La” (1651) làm nguồn khảo cứu chính cộng thêm khảo sát cuốn “Phép giảng tám ngày” như một tác phẩm cùng thời (thế kỷ XVII), cùng một tác giả là Alexandre de Rhodes để làm sáng tỏ những biến đổi ngữ âm đã diễn ra trong lịch sử.

3. Các quy luật biến đổi ngữ âm tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La” và “Phép giảng tám ngày”

“Những ai đã từng quan tâm đến lịch sử hình thành và phát triển chữ Quốc ngữ ở nước ta, hẳn vẫn còn lưu giữ ấn tượng về một bức tranh phong phú đa dạng về các âm đầu trong tiếng Việt thế kỷ XVII, được ghi lại trong “Từ điển Việt-Bồ-La” của Alexandre de Rhodes. Sự tồn tại của những tổ hợp phụ âm như bl, tl, ml, cùng những phụ âm môi là những sự kiện rất hiển nhiên lúc bấy giờ” (Nguyễn Phương Trang, 2015).

Chúng tôi hệ thống các phụ âm và nguyên âm xuất hiện trong “Từ điển Việt-Bồ-La” và thêm một số từ xuất hiện trong “Phép giảng tám ngày” có cùng quy luật biến đổi ngữ âm sau khi đã so sánh với tiếng Việt hiện đại. Chúng tôi mặc dù rất cố gắng nhưng đành phải loại bỏ một số mục từ không rõ hiện nay từ đó biến đổi về mặt ngữ âm như thế nào khi thiếu ngữ cảnh làm cho việc đoán định trở nên thiếu chính xác. Và do dung lượng dành cho một bài báo khoa học là có hạn cho nên chúng tôi chỉ trình bày tối đa 20 mục từ đại diện cho mỗi phụ âm dưới đây.

3.1. Phụ âm [b]

Trong “Từ điển Việt-Bồ-La”, phụ âm [b] có 94 mục từ, sau khi loại bỏ những mục từ không đoán định được từ tương ứng ở tiếng Việt hiện đại thì thống kê được 88 mục từ, dưới đây là 20 mục từ đại diện.

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
1	b á, b á áo	vá, vá áo
2	b ai	vai
3	b ài ba lần	vài ba lần
4	b ại, cái b ại	vại, cái vại
5	b ải, lái b ải	vải, trái vải
6	b ãi cá	vây cá/vi cá
7	b ẫy, chim b ẫy cánh	vẫy, chim vẫy cánh
8	b âu, ruồi b âu	bâu, ruồi bầu
9	b àng, b ưng b áng	vàng, vũng vàng
10	b ạt, ăn trộm b ạt	vặt, ăn trộm vặt
11	b áo, b ình b áo	váo, vênh váo
12	b ẻ, b ui b ẻ	vẻ, vui vẻ
13	b iết	viết
14	b ỏ tay	vỗ tay
15	b ỏ sò	vỏ sò
16	b ỏ hãc tlò	vở học trò
17	b ợ, lấy b ợ	vợ, lấy vợ
18	b ú	vú
19	b ua	vua
20	b iết	viết

Qua khảo sát chúng tôi nhận thấy có 6 trường hợp phụ âm [b] có biến thể [v] là: **b**ai-vai; **b**án-ván; **b**ơ **b**ết-vơ vết; **b**iết-viết; **b**ời-vời; **b**ớt- **b**uốt-vốt. Có 3 trường hợp phụ âm đầu [b] chuyển thành [b-] là **b**ám nhau-bám nhau; **b**âu, ruồi **b**âu-bầu, ruồi bầu; **b**iu môi ra, **b**iu miệng ra-biu môi ra, biu miệng

ra. Còn lại hầu hết các mục từ có phụ âm đầu [b] đều đã chuyển thành âm đầu [v-].

Như vậy, phụ âm đầu [b] đến thời điểm hiện tại không còn tồn tại trong hệ thống phụ âm của tiếng Việt mà được thay thế bằng các phụ âm đầu [b], [v]. Trong đó tuyệt đại đa số đều được thay thế bằng phụ âm [v].

3.2. Tổ hợp phụ âm [bl]

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
1	blá, dổi blá	trá, dổi trá
2	blá coũ	trả công
3	blác, blúc blác	lắc, lúc lắc
4	blai gái	trai gái
5	blái tim	trái tim
6	blài, núi blài	lài, núi lài
7	blái	trái (chiều)
8	blan blở	trăn trở
9	blang, một blang sách	trang, một trang sách
10	blang, mặt blang	trăng, mặt trăng
11	blanh, nhà blanh	tranh/gianh, nhà tranh
12	blàu, têm blàu	trầu, têm trầu
13	bleo, bleo chên	trẹo, trẹo chân
14	blệt, ngôi blệt	bệt, ngôi bệt
15	blích, cá blích	trích, cá trích
16	blỏ, lúa blỏ ra	trỏ, lúa trỏ ra
17	blở, blở lại	trở, trở lại
18	blóc, cây blóc cội lên	tróc, cây tróc cội lên
19	blời, mặt blời	trời, mặt trời
20	blơi, ma blơi	trơi, ma trơi

Tương tự, trong cuốn “Phép giảng tám ngày” có các trường hợp biến đổi ngữ âm:

STT	Tiếng Việt trong “Phép giảng tám ngày”	Tiếng Việt hiện đại
1	blời	trời
2	blá blời	vá trời
3	mặt blời	mặt trời
4	mặt blang	mặt trăng
5	blái cảm	trái cảm

Tổ hợp phụ âm [bl] có tất cả 97 mục từ nhưng một số từ không rõ nghĩa chúng tôi không đưa vào đây cho nên chỉ thống kê được 82 mục từ; bảng trên trình bày 20 mục từ đại diện. Bên cạnh đó, trong “Phép giảng tám ngày” chúng tôi cũng tìm được một vài ví dụ điển hình có quy luật biến đổi giống như khảo sát trong Từ điển Việt-Bồ-La. Trong đó, hầu hết các tổ hợp phụ âm đầu [bl-] đã chuyển biến ngữ âm thành

[tr-]. Một số trường hợp cá biệt chuyển thành [l-] hay [gi-]. Như vậy trong quá trình phát triển từ thế kỷ XVII cho đến nay, tổ hợp phụ âm [bl] đã biến chuyển và được thay thế bằng phụ âm [tr] trong hầu hết các trường hợp.

3.3. Tổ hợp phụ âm [ml]

Qua khảo sát “Từ điển Việt-Bồ-La” chúng tôi ghi nhận được trường hợp tổ hợp phụ âm [ml-] như sau:

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
1	mlả	lả
2	mlác, đi qua mlác chóc	lát, đi qua lát chóc
3	mlác	mác
4	mlạc, blục mlạc ngựa	lạc, lục lạc ngựa
5	mlài	lài (quạt)
6	mlải, cái mlải	lãi, con lãi
7	mlằm	lằm
8	mlát	lát/nhát (chém)
9	mlặt	lặt (nhặt)
10	mlạt	lạt/nhạt
11	mlễ gai	lễ gai
12	mlẽ, phải mlẽ, nào có mlẽ gì	lẽ, phải lẽ, nào có lẽ gì
13	mlêy, mlụt mlêy	nhày, lụt nhày (dao lụt nhày)
14	mlỡ, mlằm mlỡ	lỡ, lằm lỡ
15	mlồi, nước mlồi	lồi, nước Lồi (Champa)
16	mlời, cướp mlời	lời, cướp lời
17	mlón	lón
18	mlụt	lụt
19	hèn mlạt	hèn lạt (thức ăn hèn hạ và lạt lẽo)
20	khóa mlạc	khóa lạc (ống khóa treo hình tròn)

Tương tự, trong cuốn “Phép giảng tám ngày” có các trường hợp biến đổi ngữ âm:

STT	Tiếng Việt trong “Phép giảng tám ngày”	Tiếng Việt hiện đại
1	có mễ	có lẽ
2	mlớn	lớn
3	mlời giảng	lời giảng

Tổ hợp phụ âm [ml] trong “Từ điển Việt-Bồ-La” có 23 mục từ, chúng tôi lược bỏ 3 mục từ không rõ biến đổi ngữ âm như thế nào nên còn lại 20 mục từ như trong bảng thống kê. Trong đó chỉ có trường hợp “mlác-mác” là rưng mắt [l] còn lại [m], các mục từ còn lại đều rưng [m] còn lại [l]. Đây là tổ hợp phụ âm có số lượng mục từ ít trong “Từ điển Việt-Bồ-La” nhưng sự biến đổi ngữ âm khá

rõ ràng và theo quy luật nhất định. Tương tự, trong “Phép giảng tám ngày” chúng tôi tìm được một số từ có sự biến đổi tổ hợp phụ âm [ml] chỉ còn lại [l]. Như vậy càng củng cố cho sự biến đổi về mặt ngữ âm này là có quy luật và có tính hệ thống.

3.4. Tổ hợp phụ âm [tl]

Tổ hợp phụ âm [tl-] có sự biến đổi được thống kê như sau:

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
1	tla, tla khớp ngựa	tra, tra khớp ngựa
2	tlác, thuyền tlúc tlác	lác, thuyền lúc lác
3	tlai, con tlai	trai, con trai
4	tlái, tay tlái	trái, tay trái
5	tlải, nhà tlóũ tlải	trải, nhà trồng trải
6	tlăm, một tlăm	trăm, một trăm
7	tlan, con tlan	trăn, con trăn
8	tlán, sói tlán	trán, sói trán
9	tlàng hột	tràng hột/hạt
10	tlàng hăọc	tràng học (trường học)
11	tláng, tláng như cò	trắng, trắng như cò
12	tlánh, tlánh cho khỏi	tránh, tránh cho khỏi
13	tlao, đã tlao cho người	trao, đã trao cho người
14	tlạo, tlon tạo con mắt	trạo, trợn trạo con mắt
15	tlao, nước tlaõ	trong, nước trong
16	tlấp blầu	tráp trà
17	tlâu, con tlâu	trâu, con trâu
18	tlôi đi, bánh tlôi nước	trôi đi, bánh trôi nước
19	tlộm, ăn tlộm	trộm, ăn trộm
20	tlũ, tlê tlũ	trung, trẻ trung

Tương tự, trong cuốn “Phép giảng tám ngày” có các trường hợp biến đổi ngữ âm:

STT	Tiếng Việt trong Phép giảng tám ngày	Tiếng Việt hiện đại
1	tlên hết	trên hết
2	tlão lầ	trong lòng
3	tlên	trên
4	tlọn	trọn
5	tlộm cướp	trộm cướp
6	chết tlẻ	chết trẻ
7	tlước	trước
8	tlánh	tránh

Trường hợp tổ hợp phụ âm [tl] có 102 mục từ, chúng tôi phát hiện và bổ sung thêm hai từ “tla” xuất hiện trang 236 và từ “tlắt” xuất hiện ở trang 237 của “Từ điển Việt-Bồ-La”. Như vậy qua thống kê có tất cả 104 mục từ có phụ âm đầu [tl]. Hầu hết các từ có âm đầu kép [tl-] về sau đều chuyển thành [tr-], chỉ có một vài trường hợp cá biệt rụng thành phần [t] và còn lại [l-]. Trong quá trình khảo sát “Phép giảng tám ngày” chúng tôi cũng tìm được một số từ có cùng quy luật biến đổi từ âm đầu kép [tl-] sang [tr-] được ghi lại trong bảng

trên. Với số lượng lớn các từ có phụ âm đầu [tl] biến chuyển thành các phụ âm khác như trên có thể nói rằng đây là một trong số những quy luật biến đổi ngữ âm của tiếng Việt từ thế kỷ XVII cho tới ngày nay.

3.5. Phụ âm [u]

“Đây là hiện tượng phụ âm /w/ thể hiện bằng chữ viết “u-” trước nguyên âm. Trong “Từ điển Việt-Bồ-La” có nhiều chỗ cho thấy chữ viết “v” nhiều lúc thể hiện âm vị /v/ và đôi khi thể hiện âm vị /u/” (Nguyễn Ngọc Quận, 2015).

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
1	uà cơm	và cơm
2	uà, lù uà	và, tù và
3	uá áo	vá áo
4	uả, xỉ vả ai	vả, xỉ vả ai
5	uái, vái blời vái bụt	vái, vái trời vái bụt
6	uãi, oũ bà oũ uãi	vãi, ông bà ông vãi
7	uàng, mùi uàng	vàng, màu vàng

STT	Tiếng Việt trong “Từ điển Việt-Bồ-La”	Tiếng Việt hiện đại
8	uầõ, uầõ bạc	vòng, vòng bạc
9	uầõ, khiêng uầõ	võng, khiêng võng
10	ue, cái ue	ve, con ve
11	uẻ, uáng uẻ	vẻ, vắng vẻ
12	uễ, ảnh uễ, bút uễ	vẽ, ảnh vẽ, bút vẽ
13	uiá, ba hôn, bảy uiá	vía, ba hôn bảy vía
14	uiết	viết
15	uịt, con uịt	vịt, con vịt
16	uoi, con uoi	voi, con voi
17	uót, chót uót	vót, chót vót
18	uũ, quan uũ	vũ, quan vũ (quan võ)
19	uừng, hột uừng	vùng, hột/hạt vùng
20	uượt biển	vượt biển

Sau khi thống kê 108 mục từ bắt đầu bằng chữ cái “u” và lược bỏ một số từ không rõ nghĩa thì thống kê được 98 mục từ. Theo Nguyễn Ngọc Quận, các mục từ bắt đầu bằng chữ cái “u” này đều nhằm thể hiện phụ âm /w/. Nếu như vậy thì qua khảo sát chúng tôi nhận thấy các từ bắt đầu bằng “u” mà thể hiện phụ âm /w/ đều biến đổi thành phụ âm /v/. Đây là trường hợp biến chuyển khá nguyên vẹn từ phụ âm /w/ sang /v/ mà hiếm có ngoại lệ. Nói cách khác là /v/ có nguồn gốc từ /w/.

3.6. Tổ hợp phụ âm [mnh]

Tổ hợp phụ âm [mnh] xuất hiện trong “Từ điển Việt-Bồ-La” với hai mục từ “mnhằm” và “mnhẽ”. Tuy nhiên, đây cũng

là biến thể của hai từ “mlằm” và “mlẽ” cho nên cũng có cùng quy luật biến đổi ngữ âm là rụng thành phần [m] chỉ còn lại “nhằm” và “nhẽ”. Ngày nay cách nói “nhằm” và “nhẽ” cũng bị hạn chế hơn so với “lằm” và “lẽ”.

3.7. Trường hợp âm đầu [f] trong “Phép giảng tám ngày”

Qua khảo sát tác phẩm truyền giáo “Phép giảng tám ngày” chúng tôi nhận thấy có trường hợp phụ âm đầu [f-] có sự biến đổi thành phụ âm [s-] trong tiếng Việt hiện đại sau khi đã kết hợp với ngữ cảnh của câu, đoạn văn. Chúng tôi chỉ liệt kê một số từ tiêu biểu để thấy rằng có sự thay đổi trong tác phẩm này.

STT	Tiếng Việt trong “Phép giảng tám ngày”	Tiếng Việt hiện đại
1	fuc	súc
2	fôû	sống
3	faũ le	song le (nhưng mà)
4	ngôi fao	ngôi sao
5	făch	sách
6	finh đê	sinh đẻ
7	mọi fự	mọi sự
8	fang	sáng
9	một nghìn fấu tram năm	một nghìn sáu trăm năm
10	lục fúc	lục súc
11	fự lành fự dữ	sự lành sự dữ
12	thứ fấu	thứ sáu
13	fườn	sườn
14	coi fóc	coi sóc

“Từ điển Việt-Bồ-La” có chú thích rằng “Tất cả những gì có thể viết bằng f. thì sẽ được viết bằng ph. để phát âm phương ngữ này cho thích đáng hơn”. Nếu theo như ghi chú này thì các từ được bắt đầu bằng [f-] trong “Phép giảng tám ngày” phải được thay thế bằng [ph-]. Tuy nhiên, khi nghiên cứu, khảo sát chúng tôi nhận thấy sự biến đổi này là từ [f-] thành [s-] sau khi có sự so sánh nghĩa gần trong ngữ cảnh của từ, cụm từ và đoạn văn. Một điều kì lạ là trong “Từ điển Việt-Bồ-La” cũng xuất hiện các từ bắt đầu bằng [s-] có ý nghĩa tương tự như các từ bắt đầu bằng [f-] trong “Phép giảng tám ngày” như: *săch-sách; sản đê-sinh đẻ; sao, ngôi sao; sáng; sáu, mười sáu, sáu mươi v.v...* Thêm nữa “Từ điển Việt-Bồ-La” có thời gian xuất hiện sớm hơn “Phép giảng tám ngày” vậy sao các từ bắt đầu bằng [f-] lại không theo quy luật trong từ điển? Như vậy thì đây có phải là một hiện tượng biến đổi ngữ âm?

Chúng tôi cho rằng đây rất có thể là

một biến đổi ngữ âm. Hoặc trong một giả định rằng giáo sĩ Alexandre de Rhodes đã có sự nhầm lẫn trong lúc viết “Phép giảng tám ngày” ở các từ bắt đầu bằng [s-] thành bắt đầu bằng [f-]. Nhưng tại sao sự nhầm lẫn này lại xuất hiện nhiều như thế? Chúng tôi lại nghiêng về phía giả thuyết cho rằng đây là một hiện tượng biến đổi ngữ âm. Rất tiếc rằng chỉ khảo sát được trên mặt chữ viết để phỏng đoán về mặt ngữ âm nên không thể khẳng định một cách chắc chắn.

4. Kết luận

Thông qua việc khảo sát “Từ điển Việt-Bồ-La” và “Phép giảng tám ngày” của giáo sĩ Alexandre de Rhodes chúng tôi thấy được những khác biệt cơ bản trong một số phụ âm, tổ hợp phụ âm đầu ở thế kỷ XVII được sử dụng mà ngày nay trong tiếng Việt hiện đại không còn xuất hiện nữa. Hay nói cách khác là nhận diện được một phần lịch sử biến đổi ngữ âm trong lịch sử tiếng Việt từ thế kỷ XVII so với ngày nay.

Sự biến đổi về mặt ngữ âm của các tổ

hợp phụ âm được trình bày ở trên như một chứng tích rõ ràng cho việc phát triển của tiếng Việt. Con đường biến chuyển đó cũng đang diễn ra hằng ngày trong đời sống của chúng ta. Ngôn ngữ tuy trông có vẻ đứng yên nhưng bản thân nó đều có “đời sống” riêng, một khi đã thay đổi thì thông thường sẽ thay đổi có quy luật và có tính hệ thống.

Quan sát các biến đổi ngữ âm trong các tổ hợp phụ âm đầu trên cho thấy sau khi biến đổi thì cách viết, cách phát âm có vẻ tinh gọn hơn so với trước đó vào thế kỷ

XVII. Nhưng để kết luận việc biến đổi này mang lại hiệu quả như thế nào thì cần phải tìm hiểu nghiên cứu sâu hơn. Ở đây chúng tôi chỉ khảo sát để nhận diện những sự biến đổi ngữ âm mang tính hệ thống, có quy luật.

“Từ điển Việt-Bồ-La” và “Phép giảng tám ngày” là những tài liệu quý giá lưu giữ tiếng Việt của thế kỷ XVII, là chiếc cầu nối giữa tiếng Việt cổ và tiếng Việt hiện đại về phương diện ngữ âm và từ vựng. Đây là một tài liệu quý cần nghiêm túc nghiên cứu sâu và toàn diện hơn nữa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Alexandre De Rhodes (1991). (Phiên dịch Thanh Lãng, Hoàng Xuân Việt, Đỗ Quang Chính). *Từ điển An Nam-Lusitan-Latinh*. Thành phố Hồ Chí Minh: NXB Khoa học Xã hội.

Alexandre De Rhodes (k.n). *Phép giảng tám ngày cho kẻ muốn chịu phép rửa tội mà beo đạo thánh Đức Chúa Bời*. Truy xuất từ: <http://www.bsb-muenchen-digital.de/~web/web1034/bsb10347734/images/index.html?digID=bsb10347734&pi mage=00001&v=100&md=1&l=en>.

Hoàng Khê (2018). *Từ điển tiếng Việt*. Thành phố Hồ Chí Minh: NXB Hồng Đức.

Nguyễn Phương Trang (2015). *Dấu ấn tiếng Việt trong Sách số sang chép các việc (1822)*. Chuyên khảo. Thành phố Hồ Chí Minh: NXB Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

Nguyễn Ngọc Quận (2015). *Chữ quốc ngữ trong từ điển Việt-Bồ-La trong tương quan với cấu tạo chữ Nôm đương thời*. Truy xuất từ: http://khoavanhoc-ngonngu.edu.vn/images/documents/Nguyen_Ngoc_Quan_Chu_Quoc_ngu_tuong_qu an_chu_Nom_toan_van.pdf.

Từ điển Việt-Bồ-La (k.n). Trong Bách khoa toàn thư mở Wikipedia trực tuyến. Truy xuất từ: https://vi.wikipedia.org/wiki/T%E1%BB%AB_%C4%91i%E1%BB%83n_Vi%E1%BB %87t%E2%80%93B%E1%BB%93%E2%80%93La#Ch%C3%9Cnh_t%C3%A0_v%C3%A0_c%C3%A1ch_ghi_%C3%A2m.

Vũ Đức Nghiệu (2015). *Biểu hiện của quá trình biến đổi các tổ hợp phụ âm bl, ml, mn, tl trong ngữ liệu chữ quốc ngữ thế kỷ XVII – đầu thế kỷ XIX*. Truy xuất từ: http://khoavanhoc-ngonngu.edu.vn/home/index.php?option=com_content&view=article&id=5509%3Axzcdzxc&catid=145%3Aht-ch-quc-ng&Itemid=145&lang=en.

Ngày nhận bài: 02/6/2020

Biên tập xong: 15/8/2021

Duyệt đăng: 20/8/2021